

Geworteld aan de Oosterseweg

Voormalig eigenaar van 't Ploatske blikt terug

Voorwoord

Groter, natuurlijker en aangenamer. Dat is waar we in Kardinge aan werken. In 2021 verscheen onze Gebiedsvisie Kardinge 2020-2038, Kardinge Geeft. Daarin staan acht speerpunten, waaronder de wens om het gebied uit te breiden van 300 naar 500 hectare. Met de aankoop van 38 hectare landbouwgrond zetten we een eerste stap. Een deel biedt plaats voor een laatste rustplaats. In 2023 kregen we de kans om de boerderij van Evert Blok aan de Oosterseweg 22 in Zuidwolde over te nemen. Daar zijn we heel blij mee. De karakteristieke boerderij is beeldbepalend in het landschap. Kardinge is rijk aan cultuurhistorie. We willen die bewoningsgeschiedenis, op een eigentijdse manier, bewaren. Niet alleen door de boerderij te restaureren en beschermen, ook door het optekenen van de geschiedenis, de verhalen die bij de boerderij horen. In het boekwerk zet Evert Blok zijn herinneringen aan de Oosterseweg uiteen.

Natuurmonumenten en Natuurbegraven Nederland

Geworteld aan de Oosterseweg

Natuurmonumenten en Natuurbegraven Nederland hebben het plan opgevat om het natuurgebied Kardinge uit te breiden. De natuuruitbreiding wordt ingericht als een natuurbegraafplaats. De graven gaan op in de natuur. Bij de inrichting willen de partijen recht doen aan de cultuurhistorie. Evert Blok kent de historie als geen ander. Meer dan een halve eeuw woonde hij aan de Oosterseweg in Zuidwolde. In het najaar van 2023 namen Natuurmonumenten en Natuurbegraven Nederland zijn boerderij, genaamd 't Ploatske, over. Met weemoed blikt hij terug.

Aan de Oosterseweg leefde Evert het grootste deel van zijn leven. Met zijn vrouw deelde hij er lief en leed. Ze kregen kinderen, zagen ze opgroeien. Hij koestert de plek, de boerderij stroomt als het ware door zijn bloed. We spreken Evert in zijn nieuwe appartement in Ten Boer. Op de tweede verdieping, uitkijkend over het dorpsplein. Op een lage kast in de woonkamer staan twee ingelijste foto's: van zijn vrouw en van de boerderij. In de gang hangt een tekening van de voorgevel, gemaakt door zijn zoon voor zijn studie bouwkunde. Evert is er trots op. Enthousiast praat hij honderduit over de plek, de historie en het veranderde landschap. Meer dan drie uur lang is hij aan het woord, aan één stuk door. Maar de boerderij gaan bezoeken, daarvoor is het verlies nog te vers. 'Laatst reed ik er toevallig langs. Het raakte me diep, ik kon er slecht van slapen. Mijn wortels liggen daar, mijn geschiedenis. Op de boerderij is zoveel gebeurd. Mijn kinderen zijn er geboren en uitgevlogen. Mijn vrouw werd er ziek en overleed. Al die herinneringen vlak je niet zomaar uit.'

Evert Blok

In oude staat blijven

Toch staat hij rotsvast achter zijn besluit. Rationeel dan, want het hart huilt. 'Het werd tijd om afscheid te nemen. Ik woonde sinds 2012 alleen, de boerderij werd te groot voor me. Een dak

van asbest, slecht geïsoleerd, een nieuwe cv-ketel: er moest veel gebeuren. Toen ik hoorde van de plannen voor een natuur-begraafplaats ben ik zelf naar Natuurbegraven Nederland en Natuurmonumenten gestapt. Waarom? Omdat ik per se wil dat de boerderij in oude staat blijft. Verkoop ik het gebouw aan een particulier, dan kunnen ze een vleugel aanbouwen of op een andere manier het karakter aantasten. Dat wil ik niet. Natuurmonumenten heeft me verzekerd dat ze de boerderij behouden. Uiteraard gaan ze verbouwen en krijgt de boerderij een nieuwe functie, maar het authentieke karakter blijft. Natuurmonumenten laat zien dat ze goed met het eigen erfgoed omgaat. Ik heb daar het volste vertrouwen in.'

Jugendstil-elementen

Ten noordoosten van de stad, op een steenworp afstand van de wijk Beijum, staat de boerderij in een open landschap, doorsneden door rechte rietsloten en wegen. Typisch Gronings oogt de boerderij op het eerste gezicht niet. Geen karakteristieke kop-hals-romp, Oldambster of Hogelandse boerderij, zoals ze op het Groninger land zijn te vinden. Volgens Evert is de boerderij uniek in zijn soort. 'Vroeger stond bij Harkstede een vergelijkbare boerderij, maar die is helemaal verbouwd. Dit boerderijtype heeft iets weg van boerderijen uit Friesland en Noord-Holland, waar het woongedeelte en de schuur onder één dak zit.

Voorgevel van 't Ploatske, bouwhistorisch onderzoek 2005

Opvallend is de rijkversierde voorgevel, met op verscheidene plekken witte gemetselde vakjes. Aan weerszijden van de ramen zijn twee grote driehoeken gemetseld met aan de uiteinden witte vakjes. De architect hebben we niet kunnen achterhalen.' Jugendstil-elementen, noemt Evert de versieringen.

'Vanwege de Jugendstil-elementen is de voorgevel een beschermd dorpsgezicht.'

In 1909, toen de boerderij werd ontworpen en gebouwd, was deze bouwstijl met geometrische vormen in zwang in Nederland. Vooral de lichtgekleurde bouwmaterialen - de witte vakjes - zijn typerend voor de bouwstijl. Kort daarna raakte het frivole en positieve uit de gratie met het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. 'Vanwege de Jugendstil-elementen is de voorgevel een beschermd dorpsgezicht. De rest van de boerderij heeft geen beschermde status.'

Romeinse nummering in balk

Mooi vindt Evert de oude gebinten in de schuur. Met de grote staanders, zuilen, de dwarsbalken, oplangers en hanenbalken. De balken zijn hoogstwaarschijnlijk ouder dan de boerderij. Hoog in de nok vond hij op een balk een Romeinse nummering. 'Het nummer vertelt dat de balk opnieuw is hergebruikt. Ze graveerden dan Romeinse cijfers in de balken, zodat ze de balken op de nieuwe locatie weer als een bouwpakket in elkaar konden zetten.' De oudste foto van de boerderij dateert uit 1920. Meer dan honderd jaar na dato zie de boerderij er van buiten grotendeels hetzelfde uit. 'Alleen het dak is anders. Vroeger lagen op het hele dak dakpannen, nu zijn er golfplaten op het achterste deel. Verdwenen zijn ook de hoge bomen aan de voorzijde van het huis. Voor het huis liep een waterkering van het waterschap. Voor het verbreden van de kering haalde het waterschap een stuk van het voorerf af, inclusief de bomen.' De bomen op de foto uit 1920 vlak langs het huis staan er nog altijd. Het zijn inmiddels hele oude perenbomen. 'Vast een oud-Groninger fruitras, maar we weten niet welk ras.'

Evert Blok aan het werk op het land, beeld RTV-Noord 2019

't Ploatske

In 1972 trok Evert als twintiger met zijn vrouw in de boerderij. De eerste twaalf jaar huurden ze de woning en een klein deel van de schuur. De eigenaar, Jacob Sebens, gebruikte de rest van de schuur als opslag. In 1985 nam de familie Blok de hele boerderij van Sebens over. De naam op het gevelbord, 't Ploatske, bedachten ze zelf. 'In de omgeving staan veel grote boerderijen. Die worden plaats genoemd, oftewel ploats in het Gronings. Wij woonden in een kleine boerderij, vandaar de naam 't Ploatske. Bij ons stond geen rode beuk in de voortuin, zoals het hoort bij grote boerderijen van rijke boeren.' Toen Evert en zijn vrouw de boerderij betrokken, was de staat ervan beroerd. In de halve eeuw die ze er woonden, heeft hij veel verbeteringen aangebracht.

Op een tekenblok schetst hij de indeling. 'De grote schuurdeuren aan de voorzijde komen uit in de grote schuur. Ook aan de achterzijde zitten grote schuurdeuren. Vroeger reden

ze met paard en wagen aan de voorkant naar binnen, om er met lege wagens aan de achterzijde weer uit te rijden. In het woongedeelte ligt links van de gang de keuken, rechts de woonkamer. In de woonkamer zaten vroeger oude bedsteden, maar daar is niets van terug te vinden. Achter de keuken lag het spoelhok, waar ze emmers en andere zaken schoonmaakten. Daarachter begon de schuur. Wij hebben met een verbouwing een deel van de schuur bij het woonhuis getrokken en er onder meer een slaapkamer gebouwd.' De zuidzijde van de schuur was een stal, waar Everts koeien en schapen stonden. Hij noemt zichzelf een hobbyboer. 'Ik had een paar stuks jongvee en wat schapen. Later alleen maar schapen. Aan de Beijumerweg, tussen Zuidwolde en Beijum, kon ik ruim twee hectare land in erfpacht krijgen. Op een gegeven moment had ik veertig tot vijftig fokschapen. In het voorjaar zat de hele schuur vol schapen en lammeren. Meestal stond de auto dan buiten.'

Vlasfabriek in Bedum

Niek Bolt, de herenboer

Zijn geschiedenis aan de Oosterseweg gaat verder terug in de tijd. Als jong jochie groeide Evert namelijk op achter de boerderij van nummer 33, hemelsbreed zo'n vierhonderd meter verderop. Daar staat nog altijd een kop-hals-romp boerderij, genaamd Oosterhuizen. 'Met mijn ouders woonden we op het achtererf in een klein landarbeidshuisje. Het huisje staat er nog. Mijn vader werkte bij de boer. Niek Bolt heette hij, een echte herenboer die zelf zo weinig mogelijk op het land werkte. Alleen in noodgevallen.' Over de heer Bolt vertelt hij een anekdote uit ongeveer 1935 die de ronde doet. De boerenschuur stond in lichterlaaie. 'De arbeiders probeerden te redden wat te redden viel en trokken de wagens naar buiten. 'Staan laten', riep Bolt. Alles is opgebrand, ook de wagens met houten wielen gingen verloren. Later was hij de eerste boer met nieuwe wagens op luchtbanden. Of het echt waar is, weet ik niet. Maar dit verhaal werd altijd verteld.'

Koren en vlas

Everts persoonlijke herinneringen aan de Oosterseweg beslaan ook de periode 1951 tot 1959, waarmee hij er maar liefst zestig jaar heeft gewoond. De jaren 50 waren een andere tijd, in een

Ploegen op het land van Niek Bolt

ander landschap. Veel kleinschaliger dan nu - met bosjes, heggen en overhoekjes - en velden met graan, vlas en koolsoorten, waarover later in het artikel meer. 'De familie Bolt runde een groot akkerbouwbedrijf. Veel boeren verbouwden destijds graan en vlas. Op en rond de boerderij was het altijd druk. Koeien werden gemolken, fruit uit de boomgaard geplukt, groenten verbouwd. Mijn vader was veeverzorger. Van hem heb ik het melken geleerd. In de oogsttijd werden veel losse arbeiders aangevraagd. De familie Bolt had één tractor, maar het gros van het werk op het land gebeurde met de hand, paardenkracht en paard en wagen.

'Overal in het veld stonden kleine piramides van graanschoven.'

Echte trekpaarden waren het. Iedereen hielp mee om de korenoogst binnen te krijgen. De samengebonden schoven werden handmatig tegen elkaar gezet, ophokken noemden we dat. Overal in het veld stonden kleine piramides van graanschoven.' Evert was als kleine jongen vaak in het veld te vinden. Bij de arbeiders was immers altijd reuring.

Repelen van vlas

Naast koren werd veel vlas verbouwd. Dat was gunstig voor de arbeiders, anders was het werk na de koren- en bietenoogst en het ploegen op het land klaar. 'Zonder vlas kregen ze ontslag. Vlas moest 's winters gerepeld worden. Dan zaten twee man op een bank met een grote kam in het midden. Dan trokken ze de vlasschoven door de kam om de zaadkopen er af te krijgen. Het gerepelde vlas werd in schoven gebonden en verkocht aan vlaskooplui. Dat ging allemaal naar België.'

Dubbele arbeidswoning

Na de oogst zat de boerenschuur van de familie Bolt tot de nok vol met graan en vlas. Ook bij de Oosterweg 31, waar Evert zou intrekken, was dat het geval. In 1909 liet de familie Sebens de boerderij aan de Oosterweg 31 bouwen. Zelf woonde de familie in het dorp Zuidwolde en later aan de Oosterseweg, waar hun nazaten nu een boerenbedrijf runnen. Sebens was lange tijd eigenaar van de boerderij, maar heeft er zelf nooit gewoond. Hendericus Sebens liet de boerderij in 1909 bouwen voor de opslag van graan. Hij erfde het land aan de Oosterseweg 31 van zijn ouders. Evert: 'Op de plek stonden voor 1909 twee arbeidswoningen, een dubbele woning met in elk aan de voorzijde een deur en twee ramen. Verderop aan de

Oosterseweg stond toen ik jong was een soortelijke arbeiderswoning, dus ik weet hoe ze eruitzagen. Ook die woning is later gesloopt.' De historie van het perceel gaat terug tot 1750, toen de woning die er destijds stond voor 6 gulden per jaar werd gehuurd van de toenmalige eigenaar van de Oosterseweg 33. Claas Pauwels woonde er destijds, later gevolgd door Peter Garbrands, Hindrikus Klaassen Teisman en Leentje Drewes. 'Zij verkochten het huis in 1810 voor 650 gulden aan dagloner Eisse Jelmers Korthuis en Aaltje Jan Broekema', leest Evert op pagina 1562 in een dik driedelig boerderijenboek dat november 2023 verscheen.

Tijdljn bewoners Oosterseweg 31

- 1750 Claas Pauwels en Ettje Koers
- 1792 Pieter Garbrands, Anje Pieters en dochter Anje
- 1794 korenschipper Roelf Hindriks, Maria Drewes en acht kinderen
- 1807 Hindrikus Klaassen Teisman, Leentje Drewes en drie kinderen
- 1810 Eisse Jelmers Korthuis, Aaltje Jans Broekema en drie kinderen
- 1836 Jelmer Eisses Korthuis en Klaaske Roelfs van Dijken
- 1839 Jelmer Eisses Korthuis, Gesina Geerts van Kampen
- 1900 bewoond door twee arbeidersgezinnen, Hendrikus van Delden en Eelje Schutter, en Egbert Plas en Pietertje Ooijes
- 1909 huidige boerderij, Klaas van Zanten en Freeke Hoffies
- 1912 Jan Oosterhof en Hilje Tillema
- 1916 Jan van der Woude en Gertje Dijkstra
- 1921 Hendrik Sebens en Heike Geertsema
- 1937 Klaas van Bruggen en Renske Jacobs Müller
- 1972 Evert Blok en Roelien Brink
- 2023 Natuurbegraven Nederland

Zware zeeklei

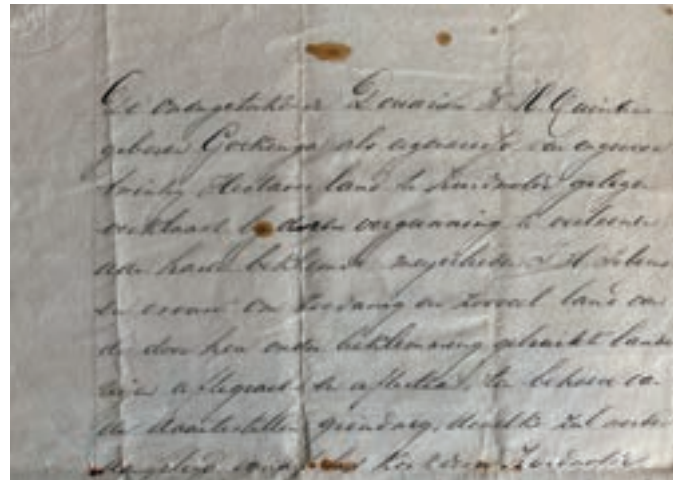
Toen de boerderij in 1909 werd gebouwd beleefde de Groninger boerenstand een glorieus tijds als graanrepubliek. De graanrijkdom leidde tot grote boerderijen. Eén van de redenen van de rijkdom zit in de bodem, namelijk de vruchtbare klei waar het graan welig op tierde. Die klei zit ook onder de Oosterseweg, stelt Evert vast. 'Echt hele zware klei is het, veel zwaarder dan noordelijk in het Hogeland, waar ze pootaardappelen verbouwen. Mijn vader verbouwde aardappelen voor eigen gebruik, maar rooien was een hele toer. Je kreeg ze nauwelijks uit de grond. Zo zwaar was de klei.' De herkomst van de klei laat zich raden: lang geleden stond het gebied onder invloed van rivieren als de Hunze en de zee. Later, vanaf ongeveer 6000 tot 5000 v. Chr., vormde zich er een veengebied, waarop ook weer klei werd afgezet. Een gelaagde bodemopbouw van klei en veen is het gevolg. Dat de klei nu aan de oppervlakte ligt, komt omdat de bovenste veenlaag is ontgonnen voor turfwinning. Het landschap rond de Oosterseweg - het Centrale Woldgebied - is een voormalig veenontginningsgebied, waar de ontginning al in de negende of tiende eeuw begon. De legende van Walfridus uit Bedum verhaalt van veenontginners uit ongeveer het jaar 1000. Om het gebied te beschermen werd in de 12e of 13e eeuw de Wolddijk aangelegd, wellicht door monniken. 'De Wolddijk loopt vanaf Noorderhogebrug bij de stad Groningen recht naar het noorden. Boven Bedum maakt de dijk een bocht naar het oosten, waarna de dijk richting Ten Boer en Woltersum loopt. Dankzij de Wolddijk hielden dorpen als Bedum en Zuidwolde, maar ook de boerderijen in het buitengebied, de voeten droog.' De de opstreekende verkaveling in het gebied met langgerekte, smalle percelen is een overblijfsel van de veenontginningen.

Oosterseweg uit 1874

Over de herkomst van de Oosterseweg gaat Evert terug naar het jaartal 1874. Een adellijke douairière uit Harkstede speelde een sleutelrol bij de aanleg. Zij was eigenaar van het land. De boerderijen in het gebied hadden destijds een verbinding met het dorp Zuidwolde, maar niet met het dorp Noorddijk. In een geschrift uit 1874 geeft Wibbina Maria Gockinga (1812-1888), een douairière (weduwe) van Johan Wichers Quintus, opdracht

Ellerhuizerweg

Van de oude Ellerhuizerweg die lang geleden voor de boerderij liep resteert het eerste stuk van Bedum naar Ellerhuizen, een rechte weg van 1,7 kilometer. Na het buurtschap Ellerhuizen loopt het pad dood op het Harm Westerkanaal. Als fractielid van de ChristenUnie en lid van de commissie Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) heeft Evert zijn uiterste best gedaan om het zuidelijke deel in ere te herstellen. 'Het Harm Westerkanaal doorsneed het pad. Daarna werd het stuk ten zuiden van Ellerhuizen niet meer gebruikt. Het pad werd smaller en smaller, en verdween uiteindelijk. Ik weet nog wel waar het pad liep, maar in het veld is er niets meer van te zien.' Uit de overlevering weet Evert van de Canadezen die aan het einde van de Tweede Wereldoorlog langsreden. 'Ze reden met tanks vanaf de bevrijde stad Groningen via de oude stadsweg langs ons huis. Ze wilden het Ellerhuizerpad pakken richting Bedum. Op hun stafkaarten stond het Ellerhuizerpad aangegeven. Maar ze konden er niet door. Het pad was te smal. Al die tanks stonden hier rond het huis.'

Geschrift uit 1874 van Wibbina Maria Gockinga

aan pachters om een strook land van zes meter af te staan om een verbinding mogelijk te maken tussen Noorddijk en Zuidwolde. 'Dat werd later de Oosterseweg. Toen de weg er lag, kregen de boerderijen een uitrit naar de Oosterseweg. Voor die tijd lag de uitrit van de boerderijen richting de dijk.' Het stukje weg voor zijn oude huis is van oudere datum. Voor het huis liep namelijk het Ellerhuizerpad. 'Vanaf Bedum liepen mensen via Ellerhuizen naar het zuiden. Het pad voerde door het land voor ons huis langs naar de boerderij aan de Oosterseweg 33. Bij de boerderij sloegen ze dan rechtsaf, waarna ze over het dijke naar het Damsterdiep liepen. Gingen ze bij boerderij 33 rechtdoor, dan kwamen ze bij de oude stadweg tussen Groningen en Appingedam. Die ligt er nog steeds, de weg heet de Oude Stadsweg.'

Boeskooldorp

Terug naar de jaren 50, toen Evert nog op het achtererf van nummer 33 woonde. De boerderij op nummer 31 werd destijds gehuurd door Klaas van Bruggen en zijn vrouw Renske Müller. Van Bruggen was groentekweker. Terwijl Sebens als korenhandelaar zijn waar opsloeg in de schuur, kweekte Van Bruggen groenten op het erf. Evert kan het zich nog goed herinneren. 'Mijn vader zei: 'Ze hebben tenminste hun eigen groenten, dus er is altijd eten'. Op het land stonden grote glazen broeibakken waarin hij zijn plantjes kweekte. Bloemkool, rode kool, witte kool, prei, noem maar op. Die ventte hij uit in de stad. Van Bruggen huurde ook een lapje grond van de familie Bolt.'

Veel boerenbedrijven hielden zich rond Zuidwolde vooral begin vorige eeuw bezig met het telen van koolsoorten.

Dat Van Bruggen groenten en vooral kolen teelde, was niet voor niets. De zware klei rond Zuidwolde was daarvoor uitermate geschikt. Veel boerenbedrijven hielden zich rond Zuidwolde vooral begin vorige eeuw bezig met het telen van koolsoorten. De economie draaide zelfs voor een groot deel op kool en de groenteteelt. Zuidwolde stond zelf bekend als 'Boeskooldorp', vernoemd naar boeskool, de plaatselijk naam voor de kool-

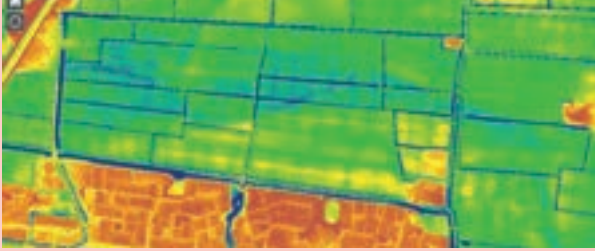
Groentekweker Klaas van Bruggen bij een broeibak

soorten die er werden geteeld. In de omgeving stonden zuurkool-fabrieken die ervoor zorgden dat 's winters nog volop werk was voor de arbeiders.

De familie Van Bruggen zou 32 jaar in de boerderij wonen. Een steen in de buitenmuur onthulde een familietragedie. 'Heinrich stond in de steen gegraveerd, vermoedelijk de naam van hun in 1941 overleden zoon. Müller had een Duitse achtergrond, vandaar de naam Heinrich. Hij werd slechts een paar dagen oud. Bij de verbouw van onze slaapkamer, waarbij de muur eruit moest, is de steen verloren gegaan. Hij is met het puin weggegooid. Heel jammer vind ik dat.'

Vier dagen ingesneeuwd

De winter van '79 herinnert Evert zich nog goed. Een hele strenge winter was het, met hevige sneeuwstormen die het land platlegden. Op 14 februari woedde een ongekende sneeuwstorm. Stuifsneggen joeg met harde wind door de velden. Evert zag het gebeuren. 'Tegen de boerderij lagen sneeuwduinen van wel drie meter hoog. Vier dagen lang zaten we ingesneeuwd. Buiten stond je tot je nek in de sneeuw. Militairen hebben uiteindelijk de Oosterseweg schoongeveegd. Dat ging met dusdanig geweld, dat er scheuren zaten in het muurtje bij het water. Die scheuren zitten er nog steeds. We woonden er toen met twee kleine kinderen. Gelukkig hadden we thuis genoeg te eten voor meerdere dagen.'

Oude slenk langs de deur

Op de hoogtekkaart is te zien dat de ondergrond reliëf vertoont van hetzelfde type als het waddengebied. Op de kaart is duidelijk te zien dat in de weilanden ten westen van de Oosterseweg 31 ooit een slenk heeft gestroomd. Het is een oude kwelderkreek uit de tijd dat het nog een open kweldergebied was dat onderhevig was aan eb en vloed.

Landschap zien veranderen

Vanuit het keukenraam zag Evert het landschap in een halve eeuw veranderen. De percelen vershoten langzaam van kleur. Letterlijk, want menig goudgele akker werd een groen weiland. Hij zag boerenschuren verkrotten en boerderijen gesloopt worden. Maar ook boerderijen die door de nieuwe eigenaren prachtig verbouwd werden. Het werd stiller op het platteland. Waar in zijn jeugd grote groepen landarbeiders de oogst binnenhaalden, klaart tegenwoordig een eenzame combine de klus. De schaalvergroting en intensivering van de landbouw kregen ook vat op de Oosterseweg. 'Niek Bolt was destijds met 40 hectare een grote boer. Tegenwoordig hebben boeren meer dan 100 hectare. Paard en wagen hebben plaatsgemaakt voor grote landbouwmachines. In mijn kindertijd zag je nog zoveel bloemen. Het land is ook vlakker geworden. In mijn jeugd waren er meer hoogteverschillen in de landerijen. In de loop van de tijd zijn sloten gedempt en is het land met het ploegen vlak en egaal gemaakt. Het land is nu waterpas. In het weiland langs ons huis lag de oude drooggevallen rivierloop van de Hunze. De oeverwal was vroeger duidelijk herkenbaar.' Evert zag ook het

Kardingerbos in 1992 geplant worden. Dertigduizend bomen kwamen er die het weidse uitzicht benamen. 'De inrichting van Karding had anders gemoeten. Veel te veel hoge bomen. Hetzelfde geldt voor de wijk Beijum waar ze in de jaren 80 veel snelgroeiende populieren hebben geplant. Wij keken gelukkig vanuit het huis richting Garmerwolde, maar mijn buurman had geen uitzicht meer.'

Oprukkende stad Groningen

Bovenal zag Evert de uitdijende stad Groningen op zich afkomen. Letterlijk. In de jaren 50 lag de stad gevoelsmatig mijlenver van de boerderij. 'Je had vrij zicht over de akkers en weilanden. In de verte zag je de Martinitoren liggen. Nu zie je de toren niet meer.' Met grote stappen kwam de stad dichterbij. Beijum verrees in 1978, de wijk De Hunze in de jaren 80.

Evert merkte de gevolgen aan den lijve. Boer wilde hij graag worden en na de middelbare landbouwschool in Groningen, dienstplicht en een baan bij de Grontmij, werkte hij tien jaar als bedrijfsleider op een boerderij. Een melkveehouderij. Totdat de bouwwoede van de stad hem verdreef. 'Die boerderij is voor de wijk Beijum gesloopt. Vanuit de lucht kun je de contouren nog zien.' De oprukkende stad loopt als een rode draad door zijn leven. 'Ik ben zeker geen Stadjer', antwoordt hij beslist op de vraag of hij zich Stadjer, inwoner van de stad Groningen, of Zuidwolder voelt. 'Ik vond het altijd een veilig idee dat we net buiten de gemeentegrens van Groningen woonden.'

'Ik vond het altijd een veilig idee dat we net buiten de gemeentegrens van Groningen woonden.'

Groningen heeft meerdere pogingen gedaan om onze kant op uit te breiden. In de jaren 1970 stond een grote uitbreidingswijk ten noorden van Beijum op de agenda. Oosterhuizen zou de wijk heten. Gelukkig ging het plan niet door. Groningen wilde ook woonschepen langs het Boterdiep leggen. We hebben onze stinkende best gedaan om dat te verhinderen. Toch waren

we er nooit gerust op. Noorddijk, onze buurgemeente, werd in 1969 opgeslokt door de gemeente Groningen. Dat kon ons ook overkomen.' Nog altijd voelt de streek de hete adem van de stad in de nek. De natuurbegraafplaats komt voor Zuidwolde als geroepen. 'In Zuidwolde en in Beijum zijn veel mensen blij

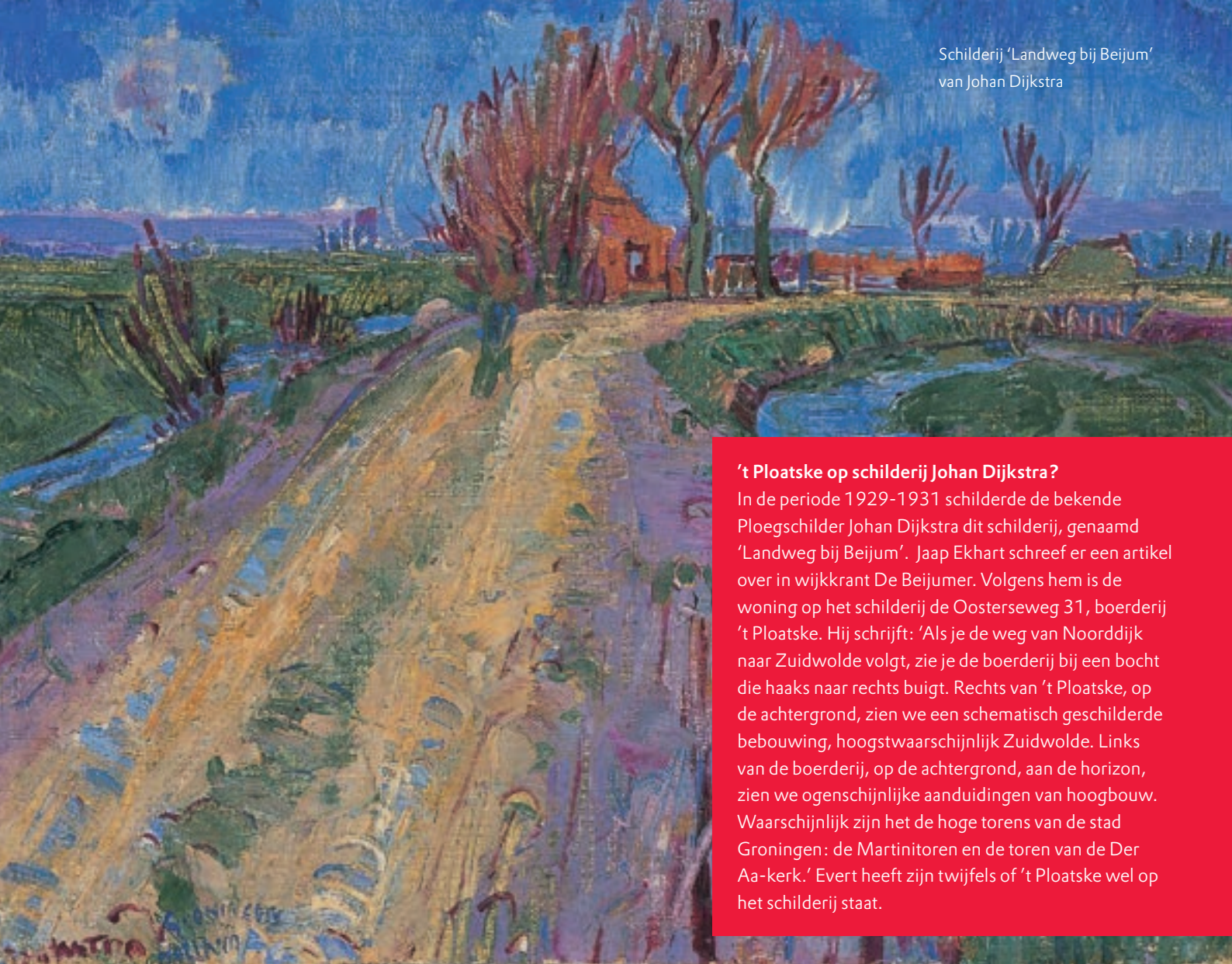
met de begraafplaats. Niet alleen blijft het landschap zo open en groen, ook liggen de graven er eeuwigdurend. Natuurbegraven Nederland en Natuurmonumenten zorgen voor eeuwig dat de stad Groningen niet verder opruikt.' Dat klinkt Evert en zijn vroegere burens als muziek in de oren.

Oosterhuizen

Evert zou het toejuichten als op de natuurbegraafplaats de naam Oosterhuizen terugkomt. Want zo heet het gebied al eeuwenlang. Toch is de naam de laatste tijd in de vergetelheid geraakt. Evert wil het nieuw leven inblazen en houdt een warm pleidooi voor de historische benaming. 'Op een oude kaart van rond 1685, gemaakt door Frederik de Wit, staat Oosterhuizen al aangegeven. Bij de naam Oosterhuizen staan zeven boerderijen ingetekend. Ook op andere kaarten staat Oosterhuizen. Op een kaart uit 1790 vinden we 'De Oosterhuis'. De boerderij aan de Oosterseweg 33 heet ook Oosterhuizen, maar deze boerderij ligt op een andere plek dan 'De Oosterhuis'. Bovendien werd die boerderij pas vanaf 1928 Oosterhuis genoemd. Lange tijd woonde

de familie Oosterhuis er. De vraag is of de boerderij vernoemd is naar de familie, of dat de familienaam is ontleend aan het gebied.' Evert weet meer streeknamen. Veel landerijen hadden eigen veldnamen. Als voorbeeld geeft hij 'Groenland 3', in het Gronings 'Gruinland drij'. 'Tegenover de plek waar vroeger de molen stond, lag 'Molen zes'. Aan de zuidkant van de boerderij lagen percelen als het Padstukje, de Grote drij en de kleine drij. Het cijfer achter de naam geeft het aantal grazen aan. De grootte van de boerderij werd aangegeven in grazen. Eén gras was genoeg voor een koe om 's zomers te weiden en genoeg hooi te winnen voor de winter. Het veld ten noorden van de boerderij heette Almaland. Het perceel hoorde vroeger bij een boerderij in Zuidwolde die Alma heette.'

't Ploatske op schilderij Johan Dijkstra?

In de periode 1929-1931 schilderde de bekende Ploegschilder Johan Dijkstra dit schilderij, genaamd 'Landweg bij Beijum'. Jaap Ekhart schreef er een artikel over in wijkkrant De Beijumer. Volgens hem is de woning op het schilderij de Oosterseweg 31, boerderij 't Ploatske. Hij schrijft: 'Als je de weg van Noorddijk naar Zuidwolde volgt, zie je de boerderij bij een bocht die haaks naar rechts buigt. Rechts van 't Ploatske, op de achtergrond, zien we een schematisch geschilderde bebouwing, hoogstwaarschijnlijk Zuidwolde. Links van de boerderij, op de achtergrond, aan de horizon, zien we ogenschijnlijke aanduidingen van hoogbouw. Waarschijnlijk zijn het de hoge torens van de stad Groningen: de Martinitoren en de toren van de Der Aa-kerk.' Evert heeft zijn twijfels of 't Ploatske wel op het schilderij staat.

Colofon

Natuurmonumenten en
Natuurbegraven Nederland

Tekst: Addo van der Eijk

Opmaak: Greetje Bijleveld

Kaarten en foto's: Natuurmonumenten,
Doede Douma (p. 1, foto uit

Boerderijenboek gemeente Bedum
e.o. (uitgave november 2023)),
Historische Vereniging gemeente
Bedum (cover, p. 6, 9), Addo
van der Eijk (p. 3, 4), Groninger
Archieven (p. 7)